

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av norra Solberga gamla kyrka, Nässjö kommun

Linderson, Hans

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2015). *Dendrokronologisk analys av norra Solberga gamla kyrka, Nässjö kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2015:28). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

7 maj 2015

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2015:28
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV NORRA SOLBERGA GAMLA KYRKA,
NÄSSJÖ KOMMUN

Uppdragsgivare: Linköping stift, Ågatan 65, Box 1367, 581 13 Linköping. org nr 252010-0021
(Referens: Gunnar Nordanskog verksamhetskonto: 6021 30)

Område: V Eksjö Prov nr: 64271-64280 **Antal såg+borrprov:** 3+7

Dendrokronologiskt objekt: Långhusets takstolar, en takstol i koret samt annat virke.

Dendrokronologiskt och vedanatometiskt resultat:

Dendro Id	Prov-beskrivning Långhus takstolnr från väster Kor 64277-	Trädslag	Antal år; antal radier annan än 1	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E efter V vinterhalvåret (mest sannolikt)	Trädets egenålder ±20 år uppskattning. Datering med en mer vågad splintstatistik
64271	Stödben S mitt 4	Tall	49	Sp 15 ej W	Ej datering	-	160
64272	Stödben N mitt 4	Tall	77	Sp 10 ej W	Ej datering	-	190
64273	Bindbjälke 4	Tall	143	Sp? Ej W	1144	E 1144	(200), E 1144
64274	Bindbjälke 7	Tall	149;2	Sp 44 ej W	1172	1206 ± 20	220; 1201 ± 15
64275	Bindbjälke 5	Tall	123;2	Sp 20 ej W	1138	1198 ± 20	230; 1193 ± 15
64276	Byggställning E gavel <i>in situ</i>	Tall	18;2	W	X	X= specifikt men okänt år	30±10
64277	Styrbjälke	Tall	134	Sp 20 ej W	1143	1203 ± 20	220, 1198 ± 15
64278	Byggnadsställning? Lösfynd	Tall	29;2	W	X	X= samma år som 64276	40±10
64279	Innertakbräda SW hörnet	Tall	153;2	Sp 48 ej W	1294	1336 ± 20	220, 1331 ± 15
64280	Stödben N 4	Tall	101	Sp 4 ej W	(1132)	(1208 ± 20)	240, (1203 ± 15)

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Nedan i texten benämns prov 64271 som 1, prov 64272 som 2 och så vidare, i enlighet med fältanteckningarna.

Kommentarer till den dendrokronologiska dateringen

Någon årsexakt avverkningstid är inte möjlig att uppbringa ur takstolvirket eftersom de yngsta/yttersta årsringarna är bortskrädda. Lyckligtvis finns det lite splintved kvar på de flesta undersökta proven. Med splintstatistik kan därför ett avverkningsår beräknas. Splintstatistiken har avsiktligt gjorts bred, 80 år ± 20. Denna täcker uppskattningsvis mer än 95 procent av allt virke av den typen som uppträder i denna undersökning (undantaget byggnadsställningsvirket). Min bedömning är, att det är mest vanligt (två tredjedelar) med en splintstatistik på 75 år ± 15 i det undersökta virket, resultatet av den senare är kallad "en mer vågad splintstatistik" i tabellen.

Takstolvirke, långhus och kor

Tre prov och ett prov med lägre säkerhet, prov 4, 5, 7 och 10, får dateringar som överlappar varandra och där man kan beräkna en mer precis avverkningstid. Om man antar att virket är avverkat vid en gemensam säsong eller möjligen inom några säsonger. Detta har inträffat någon gång under åren **1188-1218**. Mest troligt är de avverkade under åren **1188-1208**. Att kor och långhus är uppfört i ett skede styrks vidare av att prov 7, styrbjälke från koret, korsdateras väl med virket från långhuset och möjligen ytterligare med att ställningsvirket från de olika vindsutrymmena har samma avverkningsår.

Prov 3, uppvisar ingen tydlig kärnved/splintveds-gräns, den får därför en "efterdatering år 1144" (*terminus post quem*)

Virket har en lokal proveniens.

Takbräda, koret

Prov 9 utgörs av en takbräda som var utsågad för några år sedan när man tog upp en lucka till korvinden, nu låg den som ett lösfynd alldeles intill sin ursprungliga plats. Vi kunde rekonstruera dess ursprungliga position. Denna dateras till **år 1336 ± 20, mest troligt år 1316-1346.**

Proveniensen är lokal eller mer nordostlig, en kronologi från Söderköping korsdaterar bäst men med ett prov är långtgående proveniensbestämningar ganska vågande.

Ställningsvirke

Prov 6 satt inmurad i långhusets östra gavel, prov 8 låg lös i koret men uppvisade samma karaktärsdrag som den förra. Dessa korsdaterades vilket visar att **de är avverkade samtidigt** (i tabellen är fällningsåret kallat X). Båda har vankant. Dateringen uteblev med det övriga virket i kyrkan och andra dateringskronologier. Om man antar att åldern är gemensam med takstolarna så lät dessa inte att korsdateras då de yttersta årsringarna saknas i takstolsvirket, således saknas överlappande tidsserie från kyrkan.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Beskrivning av tabellen ovan

"Dendroidentitetsnummer", är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

"Antal år", årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med "+n".

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen "ew" eller "lw" dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

"splint, vankant, bark" indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). "nära vankant" uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten ("ej sp") anges en så kallad "efterdatering" (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

"Datering av yttersta årsring i provet", är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges "ej datering". Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

"Beräknat fällningsår" här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder uppskattats samt datering med smalare felmarginal jämför texter ovan om splintstatistik.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.
Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891 (mobil)